



Fremsat den 15. november 2023 af Martin Lidegaard (RV), Samira Nawa (RV), Zenia Stampe (RV), Marianne Bigum (SF), Pia Olsen Dyhr (SF), Signe Munk (SF), Carl Valentin (SF), Pelle Dragsted (EL), Søren Egge Rasmussen (EL) og Franciska Rosenkilde (ALT)

Forslag til folketingsbeslutning **om at nedsætte en grøn grundlovskommission**

Folketinget opfordrer regeringen til at nedsætte en grøn grundlovskommission. Kommissionen skal have til formål at lave det forberedende arbejde og udføre de nødvendige analyser med henblik på at igangsætte en proces for politisk at vedtage en ændring af Danmarks Riges Grundlov, hvor miljø-, natur- og klimarettigheder indskrives. På baggrund af kommissionens afrapportering opfordres regeringen til at indkalde Folketingets partier til politiske drøftelser senest inden udgangen af 2024.

Bemærkninger til forslaget

Danmarks grundlov er ikke grøn

Danmark tilhører i dag et fåtal af lande i verden, som endnu ikke har indført grønne bestemmelser i sin forfatning, og sammen med Bosnien-Hercegovina er Danmark det eneste land i verden med et civilretssystem, som endnu ikke har en grøn forfatning (»Debat – Grøn Grundlov-koalition: Opdatér grundloven, og bring Danmark tilbage i det grønne førersæde«, borsen.dk, den 5. juni 2023). De fleste lande indførte en grøn forfatning efter Stockholmdeklarationen i 1972 og Riokonventionerne i 1992, f.eks. indførte Sverige en grøn forfatning i 1987, Norge i 1992, Tyskland i 1994 og Finland i 1995 (»The Environmental Rights Revolution: Constitutions, Human Rights, and the Environment«, David Richard Boyd, 2010). I lande med en grøn forfatning er der påvist en 15-procentsforbedring af miljøet, og i disse lande har den grønne forfatning haft betydning for udformningen af almindelig lovgivning, fortolkning af lovgivning, afgørelser af konkrete retstvister og den offentlige debat (»Do Constitutions Matter? The Effects of Constitutional Environmental Rights Provisions on Environmental Outcomes«, onlinelibrary.wiley.com, den 22. april 2016).

Indholdet i en grøn grundlov

Forslagsstillerne ønsker, at man i udarbejdelsen af en ny grøn grundlov i Danmark skal lade sig inspirere af de andre nordiske lande og grundfæste nuværende og kommende borgeres ret til ren luft, ren mad og rent drikkevand. Samtidig skal en ny grøn grundlov forpligte staten til at beskytte natur og klima.

Dermed vil de nuværende generationer tage ansvar for både dem selv og de kommende generationer. Denne generationskontrakt vil ikke bare give mening for alle borgere i Danmark, men også for den samlede kontrakt mellem generationer. Basale grønne rettigheder er blevet en forudsætning for fremtidens velfærd og for, at vi kan give et bedre Danmark videre.

Hvordan rettighederne nærmere skal beskrives og udmøntes, og hvilke juridiske greb der med fordel kan tilvælges og fravælges, er netop det arbejde, som en kommission skal belyse med udgangspunkt i de udenlandske erfaringer. Forslagsstillerne ønsker sig således forskellige scenarier for, hvordan en grøn grundlov bedst kan give mening i Danmark.

Det grundlæggende formål med en ny grøn grundlov vil således være at skabe rammerne for en mere stabil og ambitiøs klima-, miljø- og naturpolitik på tværs af skiftende regeringer. Det må således konstateres, at hverken nulevende eller fremtidige borgere i Danmark er garanteret de rettigheder, som dette forslag lægger op til. En yderligere fordel ved en grøn grundlov vil være, at hensynet til natur, klima og miljø vil veje tungere i retsafgørelser.

Proces for en grøn grundlov

Forslaget vil indebære en ændring af grundloven. Pro-

cessen for grundlovsændringer er beskrevet i grundlovens § 88. Følgende fremgår af »Min grundlov – Grundloven med forklaringer«, 17. udgave, 1. oplag, Folketinget, februar 2022: »Grundloven er den lov, som det er sværest at ændre. Der er en omfattende procedure, som skal overholdes. Først skal Folketinget vedtage grundlovsændringen. Dernæst kan regeringen udskrive valg, hvis den vil fremme sagen.

Efter valget skal Folketinget igen vedtage grundlovsændringen. Og forslaget skal formuleres præcis ligesom før.

Endelig skal grundlovsændringen sendes ud til folkeafstemning. Her gælder nogle ganske særlige regler, som betyder, at det kan være svært i praksis at komme igennem med en ændring. Det er nemlig ikke nok, at der er et flertal for grundlovsændringen. Flertallet skal udgøre mindst 40 pct. af alle de borgere, som er berettigede til at stemme. Det betyder faktisk, at alle stemmeberettigede tæller med, også selv om de ikke stemmer eller stemmer blankt. Hvis mange bliver hjemme på sofaen i stedet for at stemme, kan det blive svært at få vedtaget en grundlovsændring. Folkeafstemningen skal finde sted, senest ½ år efter at grundlovsforslaget er blevet vedtaget af Folketinget. Hvis et flertal og mindst 40 pct. af de stemmeberettigede stemmer for grundlovsændringen, gælder den, når regenten har skrevet under.«

Grundloven er blevet revideret fire gange, siden den blev vedtaget i 1849. Den seneste ændring er fra 1953. Siden da har der været gjort flere tilløb til en ny revision af grundloven.

Baggrund

Siden Danmarks grundlov blev underskrevet i 1849, er den med jævne mellemrum blevet ændret i takt med samfundsudviklingen. Grundloven blev senest ændret i 1953, hvor tronfølge-loven blev ændret, Landstinget blev afskaffet og valgretsalderen blev nedsat (»Grundlovens og folkestyrets udvikling«, www.ft.dk). Siden da er miljø, natur og klima kravet højere og højere op på den politiske dagsorden. Det er gået, fra at man i slutningen af 1960'erne begyndte at blive opmærksom på de miljømæssige konsekvenser af den stigende industrialisering, til at man op gennem det 20. århundrede vedtog mere og mere miljø- og klimapolitik både nationalt og internationalt (»Dansk miljøpolitik, 1970-1993«, danmarkshistorien.dk, og »FN's klimamål og verdensmål«, faktalink.dk).

I dag er beskyttelse af natur, miljø og klima meget vigtigt for danskerne. Ved folketingsvalget i 2022 var den grønne dagsorden mest afgørende for, hvor vælgerne satte deres kryds (»Ny måling: Klima og sundhed var afgørende for flest vælgere ved FV22«, pressemeddelelse, via.ritzau.dk, den 5. december 2022). 67 pct. af danskerne er i dag bekymrede for den globale opvarmning, mens 60 pct. er bekymrede for forurening af naturen og miljøet (»Analyse af danskernes syn på klima og bæredygtighed«, Landbrug & Fødevarer, marts 2023). Danskerne har gode grunde til

at være bekymrede. Biodiversiteten i Danmark har længe været under et voldsomt pres (»Fra tab til fremgang – Beskyttet natur i Danmark i et internationalt perspektiv«, Biodiversitetsrådet, den 29. november 2022). Vi mister flere og flere plante- og dyrearter og får dermed en mindre mangfoldig natur. Vi er heller ikke gode nok til at give naturen plads. Kun 2,3 pct. af landarealet kan i dag betragtes som beskyttet, selv om vi i EU har forpligtet os til 10 pct. strengt beskyttet og 20 pct. beskyttet natur, jf. rapporten fra Biodiversitetsrådet som omtalt ovenfor. Samtidig stiger den globale udledning af drivhusgasser (»Her er de 4 vigtigste pointer fra den nye klimarapport«, pressemeddelelse, Danmarks Naturfredningsforening, den 21. marts 2023). I Danmark er det tvivlsomt, om vi når klimalovens 2025-mål om 50-54 pct. reduktion af drivhusgasudledning i forhold til 1990-udledningen (»For tredje år i træk sår regeringens eget råd tvivl om planerne for klimamålene. Alligevel er minister »helt overbevist« om, at vi når i mål«, www.altinget.dk, 1. marts 2023).

Eksempler på grønne forfatninger

FN's Generalforsamling stemte den 28. juli 2022 med et overvældende flertal for en erklæring, der anerkender, at muligheden for at leve i et rent, sundt og bæredygtigt miljø er en universel menneskeret (»With 161 Votes in Favour, 8 Abstentions, General Assembly Adopts Landmark Resolution Recognizing Clean, Healthy, Sustainable Environment as Human Right«, press.un.org, den 28. juli 2022).

I 2019 vedtog Tyskland en klimalov med et mål om at reducere drivhusgasudledningen med 55 pct. i 2030 i forhold til niveauet i 1990 og derudover et mål om klimaneutralitet

i 2050, men i 2021 blev klimaloven dømt utilstrækkelig ved den tyske forfatningsdomstol på baggrund af rettigheder indskrevet i den tyske forfatning (»Klimadom over en af Europas største økonomier«, verdensbedstenyheder.dk, den 23. maj 2021). Dommerne mente, at klimaloven skubbede for meget af den nødvendige CO₂-reduktion foran sig til årene efter 2030, at virkemidlerne til at opnå disse reduktioner ikke var specificeret, og at det ville pålægge fremtidige generationer en for stor byrde, jf. artiklen fra verdensbedstenyheder.dk som omtalt ovenfor. Derfor blev den tyske regering pålagt at specificere reduktionsmål for efter 2030 og fordele ansvaret for drivhusgasreduktion mere retfærdigt mellem generationerne, jf. artiklen fra verdensbedstenyheder.dk som omtalt ovenfor.

I 2020 gik en sag i Norge helt til højesteret. Greenpeace og organisationen Natur og Ungdom havde sagsøgt den norske stat for brud på den norske grundlovs § 112, som sikrer borgernes ret til et sundt miljø og en mangfoldig natur (»Klimakamp er endt i den norske Højesteret – verden over vinder klimaretssager frem«, www.information.dk, den 23. november 2020). Årsagen var, at den norske stat havde givet tilladelse til olieudvinding i Barentshavet (»Den norske Højesteret har afgjort sin første klimaretssag«, Kammeradvokaten, den 28. december 2020). Den norske stat vandt sagen i højesteret, men sagen vakte stor opsigt og skabte debat både i Norge og i udlandet (»»Århundredets retssag« i Norge gav kæmpesejr til olieindustrien«, politiken.dk, den 22. december 2020).

Skriftlig fremsættelse

Martin Lidegaard (RV):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om at nedsætte en grøn grundlovskommission.

(Beslutningsforslag nr. B 79)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.